

— Jeg er heller ikke lige saa lidt som han blind for de store Vanskeligheder, som Gennemførelsen af en Tiendeafløsning vil medføre, om jeg end maaske i Mod-sætning til ham tror dem mere overvinde-lige, thi jeg tror, at man i Virkeligheden med en god Vilje vil kunne overvinde mange af disse Vanskeligheder. Men i det hele ser jeg vistnok med lidt andre Øjne paa hele denne Sag, end hangør, ser lidt mere sympatetisk paa den, ligesom den ærede sidste Taler. For mig drejer det sig nemlig her ikke alene om de rent øko-nomiske Fordele, der kunne flyde af denne Lov for Tiendeyderne, ej heller om de store finansielle Byrder, der kastes over paa Statskassen, uden at jeg dog paa nogen mulig Maade undervurderer disse to Momenter — men for mig er der ved Siden af dem et andet særligt Moment, som dels er af social-politisk Natur og dels maaske kan kaldes en Følelssag. Nu ved jeg meget godt, at man vil finde det lidt underligt at blande Følelser ind i en saadan Sag. Man vil maaske afvise det og sige: Her i Rigsdagen, ved Lovgivnings-arbejdet have Følelserne intet at gøre. Teoretisk kan dette jo være meget rigtigt. Men vi vide dog alle, at praktisk holder det ikke Stik. Jeg behøver i saa Henseende blot at henvise til et i Tiden foreliggende meget aktuelt Lovforslag, nemlig Brænde-vinsskatten; der spille Følelserne over for „den fattige Mands Snaps“ jo en ganske overordentlig Rolle. Jeg tror overhovedet, at Følelserne ved Rigsdagens Afgørelser meget ofte kunne findes; saa-ledes tror jeg ogsaa her. Nu hørte vi ganske vist for nylig det ærede 4de Med-lem for 7de Kreds (Bjerre) udtale, at ifølge hans Erfaring er der ikke nogen stærk Antipati eller nogen stærk Misstem-ning mod at yde Tiende fra Tiendeydernes Side. I saa Henseende kan jeg langt fra samstemme med ham, og jeg tror at turde udtale, at ifølge min hele Livsførelse har jeg haft rig Lejlighed til at lære den Stemning, som findes hos Bondestanden, at kende lidt nøjere og i et noget videre Omfang end de fleste af mine ærede Kolleger og Meningsfæller, og den Erfaring, jeg i saa Henseende har gjort, har været ganske modsat den, det af mig citerede Medlem før udtalte. Jeg har ikke blot ofte, men jeg tør sige næsten altid, fra Bonde-standens Side hørt udtale, at det var en gammel Uret, som hvilede paa den, naar den alene skulde svare Tiende, og at man ikke kunde forstaa, hvorfor Bondejord alene skulde gennem Tienden vedligeholde

Kirkerne og lønne Præsterne, al den Stund alle andre Samfundsmedlemmer og Ejere af tiendefri Jord benytte Kirken og Præsterne lige saa godt og lige saa fuldt, maaske endogsaa paa visse Omraader mere. Rent økonomisk set har Svaret her for mig altid været let at give, idet man jo blot behøver at henvise til, at ved Erhvervelsen af en Jordejendom blev der altid taget Hensyn til, om den vedkommende Ejendom var tiendefri eller tiendepligtig, og hvis den var tiendepligtig, vilde der saaledes paa Forhaand være givet den vedkommende Ejer et bestemt Vederlag for den Tiende-pligt, som hvilede paa den Ejendom. Gans-ke anderledes vanskeligt derimod blev det at give et Svar, der kunde tilfredsstillе Følelsen, navnlig Følelsen af den Ulighed, der herskede mellem de forskellige Arter af Jord og de forskellige Ejere. Jeg har i den Henseende godt kunnet forstaa, at selv om den Uret, som Bondestanden mente at lide, hvad der maaske er Tilfæl-det, beror paa en ganske falsk Forestilling, kan det ikke nægtes, at Ulighed er til Stede, og den har avlet megen Bitterhed, sætter ondt Blod og drager i det hele et Skel mellem de forskellige Dele af Landbo-standen, som baade socialt og politisk set virker grumme uheldigt. Jeg har derfor altid med Glæde hilst et brugeligt Lovfor-slag, der kom frem om Afløsning af Tiende, og jeg vilde med Glæde hilse den Dag, da dette forældede Tiendevæsen kom vel ud af Verden. Hvorvidt nu det foreliggende Lovforslag vil kunne føre til et saadant Resultat, turde jo efter de foreliggende Udtalelser være højst tvivlsomt. Jeg tror dog, som det ogsaa er blevet udtalt af foregaaende ærede Talere, at her er et brugbart Grundlag for en Forhandling om at faa Tiendevæsenet til helt at forsvinde. Jeg tror, at det er et *saa* brugeligt Grund-lag; at vi gennem en Forhandling derom ville nærme os til den Tid, da den Byrde, som nu særlig hviler paa Bondejord, kan blive afløst, thi det er jo sikkert nok, at efter at man har — ogsaa med store Ofre — i Løbet af det sidste Aarhundrede eller lidt mere ophævet Stavnsbaandet, afskaffet Hoveriet, vedtaget en Lov om Hartkornets Egalisation og endelig i den Tid, jeg har haft den Ære at sidde i Rigsdagen, ved-taget en Lov om delvis Afløsning af Fæste-væsenet — delvis gennem et Præmiesystem, hvorved dette i sin Tid aldeles domine-rende Agitationsspørgsmaal er saa godt som ganske forsvundet — lutter Foran-staltninger, hvorved man har søgt at fri-gøre Bondestanden og stille den i Lighed